

на главния войвода, след като се остави за четата колкото ѝ е необходимо.⁶ Това потвърждава възприетия принцип на централизма. Като цяло разпоредбите в двата "Закона" относно материалното осигуряване на четите са лаконични и твърде неконкретни.

В действителност работата по подготовка на четите започва по-рано, още преди да са разработени програмните документи за четническото движение. През април 1866 г. Раковски, придружен от войводата П. Хитов, напуска Букурещ. Предизвикано от настъпили усложнения във вътрешното и международното положение на Румъния, това пътуване се оказва полезно за Раковски, който може да започне реализация на своя замисъл. Именно сега се поставя началото на подписка за събиране на средства. Най-много надежди в това отношение Раковски възлага на одеската българска колония, където през 1861 г. се събират средства за нуждите на Първа българска легия. Озовал се в Одеса, Раковски разкрил пред сънародниците своите планове за въстание и поставил въпроса за набавяне на парични средства. В спомените си П. Хитов пише, че Раковски възнамерявал да иска от одеските българи 10 000 рубли (в друг вариант на спомените се говори за 7-8 хиляди рубли помощ). На позива на Раковски се отзовал единствено Н. М. Тошков. Той отпуснал 800 рубли, като мотивирал невъзможността да отдели повече средства със загубите в търговската си дейност през тази година.⁷

Според други източници решението на Тошков да отпусне минимална сума за плановите на Раковски, е повлияно от внушенията на Т. Минков, директор на Южнославянския пансион към николаевската гимназия. Верноподан на Русия, той не одобрява действия, които могат да застрашат руската политика и интереси в региона. През 1866 г. той е бил в течение на плановите на Раковски и се е ангажирал с някои от неговите проблеми.⁸ Негативна роля изиграват неговите доклади до директора на Азиатския департамент П. Стремоухов от същия период. От тях черпим сведения и за отношението му към Раковски, и за позицията на Тошков. Изхождайки от своите разбирания, Т. Минков се опитал да убеди българския търговец, че с изпълнение искането на Раковски (отпускане на 5 хиляди рубли помощ) ще се компрометира пред русите и Стремоухов, ще загуби неговата благосклонност и покровителство. Внушението е направено така, че да не остави впечатление у Тошков, че Минков се противопоставя на отпускането на средства на Раковски.⁹

В присъствието на Т. Минков Тошков дал на Раковски 500 рубли вместо исканите 5 000, извинявайки се с лошите времена. Минков не се противопоставил на това, тъй като тези 500 рубли били крайно недостатъчни за реализацията на плановите на Раковски. От своя страна Тошков обещал на Раковски, че ако в България избухне въстание и тръгне успешно напред, той е готов да помогне и с 50 000 рубли.¹⁰ Сведенията от Т. Минков потвърждават, че Раковски е получил малка сума и то само от Н. М. Тошков. Н. Палаузов и други одески българи, противници на самостоятелно българско революционно действие, отказали на Раковски своята помощ.¹¹

За личното отношение на Н. Тошков към започнатото от Раковски дело може да се съди от едно препоръчително писмо, с което той изпраща българския родо-